

1. ÚVOD

Riešené územie je dôležitým civilizačným priestorom, v ktorom sa stretáva germánska, slovanská a ugrofínska kultúra. To poznačilomenala celý historický vývoj. Turbulentné politické a hospodárske zmeny za ostatných 20-rokov mali značné priestorové dôsledky. Zmeny poznačili celkový ekonomický rozvoj, ako aj existujúce a plánované makroinfraštrukturálne prepojenia, ako v priestore Bratislavy, tak aj prihraničných oblastí susediacich štátov – Rakúska a Maďarska.

Na obce rakúskej strany to vplýva na ich silnú rastovú dynamiku. Z týchto dôvodov boli už v minulosti iniciatívy na koordináciu rozvoja územia na slovenskej a rakúskej strane (JORDES, JORDES+), rozvoja územia prihraničných území štátov Slovenska, Rakúska, Česka a Maďarska (CENTROPE) ako aj mesta Bratislavy a obcí v jeho zázemí (KOBRA, KOBRA+, BAUM).

Z týchto dôvodov sa rakúske obce, spolkový kraj Dolné Rakúsko a Burgenland dohodli na vytvorení spoločného rozvojového konceptu pre rakúske obce v zázemí mesta Bratislavy. Ich dlhodobejším cieľom je dohodnúť si priestorový rozvoj medzi mestom Bratislava a jeho rakúskym zázemím.

Štúdia BAUM má za cieľ vytvoriť predpoklady k tomu, aby v ďalšom období vznikol harmonický, priestorovo vyvážený cezhraničný regionálny celok.

2. ROZSAH A CHARAKTER URBANIZÁCIE V PRIHRANIČNOM REGIÓNE

Mesto Bratislava v období 1950 až 1990 zaznamenal dosť radikálne a dynamické zmeny. Počet obyvateľov sa za toto obdobie takmer štvornásobne zväčšil. Vytvorilo sa hospodársky, spoločensky a kultúrne centrum so silným rastom pracovných príležitostí, vzdelávania a obsluhy. Po roku 1990 sa silný centripetálny rozvoj mesta zastavil. Jednako začal ovplyvňovať suburbanizačnými tendenciami svoje okolie, najprv na Slovensku, potom aj na rakúskom území.

Mesto Bratislava malo, podľa Štatistického úradu SR, k 31.12.2011 cca 413 000 trvale bývajúcich obyvateľov. Počet denne prítomného obyvateľstva sa odhaduje o cca 180 až 210 tis. obyvateľov viac. Na území riešeného územia BAUM žilo k 31.12.2011 spolu 164 302 obyvateľov. Najväčšími časťami sú Petržalka (s viac ako 105 tis. obyvateľmi) a Karlova Ves (takmer 33 tis. obyv.). Ostatné mestské časti sú bývalé samostatné obce. Z nich najväčšia je Devínska Nová Ves (cca 15,5 tis. obyvateľov).

Dlhodobejšie porovnanie ukazuje, že rakúske zázemie mesta Bratislavy v rokoch 1971 až 1981 o 5% pokleslo. Prellenkirchen a Hundsheim boli jediné obce, kde rástol počet obyvateľov. Od 1981 do 1991 rakúska časť regiónu mierne rástla (+2%). Kittsee, Deutsch Jahrndorf a Wolfsthal boli jediné obce, ktoré strácali na obyvateľstve. Aj v periode 1991 - 2001 rástol región iba mierne (+3%), pričom sa znateľne líšil rozvoj obyvateľstva v jednotlivých obciach. Pokým Lasse o 19% narástlo, poklesol Deutsch Jahrndorf o -13%. Od 2001 do 2011 rakúska časť regiónu narástla o 6%. Okrem Eckhartsau narástol počet obyvateľov u všetkých obcí, predovšetkým silne rástli Wolfsthal (+15%), Berg (+11%), Lasse (+10%), Kittsee (+10%) a Hundsheim (+10%). Od roku 2011 do 2012 región opäť narástol o 1%, pričom obzvlášť vytrča Kittsee s rastom o 300 obyvateľov, alebo +12%.

V 14 rakúskych obciach v zázemí mesta Bratislavy žilo v roku 2012 spolu 24 000 obyvateľov. Najväčšia je obec Hainburg s 5 935 obyvateľmi a najmenšia obec je Deutsch Jahrndorf s 597 obyvateľmi.

Prognózy do roku 2025 predpovedajú rakúskemu zázemiu Bratislavy dynamický rast. Prírastok sa pohybuje medzi 2 600 až 2 900 obyvateľmi (+11%, resp. +12%).

V mestských častiach Bratislavy sa predpokladá dynamický rast obyvateľstva predovšetkým v jeho okrajových častiach (bývalých samostatných obciach). Značné rozvojové predpoklady sú aj v Petržalke a Karlovej Vsi. Podľa ÚPN mesta Bratislavy sa predpokladá do roku 2030 550 až 590 tis. obyvateľov. Počet denne prítomného obyvateľstva sa odhaduje na 770 až 820 tis. obyvateľov. Riešené mestské časti Bratislavy by mali narásť na cca 240 tis. obyvateľov (+45%).

3. ROZSAH A CHARAKTER OPTIMÁLNEHO SCENÁRA ĎALŠIEHO ROZVOJA Z HĽADISKA FUNKČNÉHO VYUŽITIA

Pri scenári ďalšieho rozvoja riešeného územia budú rozhodujúce rozvojové impulzy v jeho kultúrnych a environmentálnych podmienkach. Zároveň sa bude zhodnocovať ďalší rozvoj vyplývajúci z aglomeračných tlakov mesta na celé jeho zázemie.

Návrh urbanistickej štúdie sa zameria na hľadanie optimálneho riešenia spoločného rozvoja pri zachovaní vysokej kvality života.

V rakúskom zázemí Bratislavy sú platné viaceré rozvojové plány s rôznym priestorovým vymedzením. Niektoré obce majú záväzný miestny rozvojový koncept. V rámci projektu KOBRA sa vypracovala spoločná predstava rozvoja. V súčasnosti vzniká priestorový rozvojový koncept všetkých 14 obcí v zázemí mesta.

Prepojenie na Bratislavu má významný vplyv na rozvoj obcí na rakúskej strane. Rakúske obce sú všeobecne vnímané ako vysoko kvalitná lokalita pre bývanie v zázemí veľkomesta. Napriek tomu je potrebné obce vnímať diferencovane. Popri mestskom Hainburgu sú tu vidiecke obce ako Pama alebo Deutsch Jahrndorf. V štúdiu sa budú zohľadňovať vlastnosti určujúce ich identitu pre jej zachovanie aj do budúcnosti.

4. ROZSAH A CHARAKTER MOŽNÉHO ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU

Rozvoj cestovného ruchu v regióne BAUM má svoje zvláštnosti na oboch stranách hranice. Na slovenskej strane je podmienený vlastným mestom Bratislava a s tým súvisiacich turistických aktivít (poznávací, obchodný, kongresový a pod. turizmus).

Rakúske územie, ktoré je vidieckeho charakteru, sa stáva čím ďalej tým viac územím pre koncomtýždňovú rekreáciu aj pre obyvateľov mesta Bratislavy.

V oblasti turizmu sú v riešenom území viaceré projekty. Bude vhodné zosúladiť turistickú infraštruktúru v celom regióne vzájomne. V štúdiu sa popri zosúladovaní a prezentovaní cyklistických ciest stanovuje na rozvoj vhodnej zóny, aby bol turizmus orientovaný tam, kde je želateľný.

V regióne BAUM sa nachádza množstvo významných historických a prírodných cenných výletných cieľov. V rámci projektu KOBRA sa v Rakúsku prerokovali územne orientované hlavné funkcie turizmu, členené na „zdravie a kultúra“, „vinárska kultúra“ ako aj „turizmus životného prostredia a sociálne udržateľný turizmus“. Tieto sa uplatnia na celý región.

V regionálnych rozvojových koncepciách v Rakúsku sú ako hlavné funkcie turizmu definované turistický rozvoj dunajského údolia s ťažiskovými oblasťami cykloturizmus, turizmus životného prostredia, kultúrny a vinársky turizmus. Obzvlášť vhodný pre turizmus je Národný park Dunajské luhy, organizáciu „Destinácia Dunaj“ treba ďalej rozvíjať. Rozvojový plán Burgenladu stanovil pre obce Pama a Deutsch-Jahrndorf na základe významného vtáčieho územia turistickú zónu.

Napriek rozličným podmienkam pre rozvoj turizmu na oboch stranách hranice, sú v riešenom území príležitosti pre spoločné riešenie, organizovania rôznych turistických aktivít a špecifik. Tieto treba vidieť v spoločných priestoroch hraničných tokov a ich prilahlých územiach, ale aj v historických a kultúrnych súvislostiach. Popri vymedzení priestorov vhodných pre širší turizmus, sa vyšpecifikujú pre turizmus vhodné priestory, ktoré budú vytvárať ucelenú sieť vzájomne sa dopĺňujúcich turistických cieľov.

5. ROZSAH A CHARAKTER OCHRANY VÝZNAMNÝCH PRÍRODNÝCH A VTÁČÍCH ÚZEMÍ

BAUM-územie vďaka svojej geografickej polohe na rozhraní karpatskej a panónskej oblasti a Moravko- Dunajských luhov patrí k pomerne pestrým a zaujímavým územiám strednej Európy. Je tu množstvo chránených území, ktoré sú veľmi cenné z hľadiska prírodného a krajinárskeho.

V oboch krajinách je množstvo chránených území, ktoré pripúšťajú rôzne využitie, a aj jednotné kategórie ako územia NATURA 2000 sa rôzne interpretujú. Z týchto dôvodov je potrebné preveriť nie len chránené územia, ale aj jednotlivé kompetencie. Do slovenskej časti sledovaného územia zasahujú 3 chránené krajinné oblasti, na rakúskej strane veľkú časť územia zaberá Nationalpark Donau-Auen. V týchto súvislostiach sú významné aj Ramsarské lokality, Alpsko-Karpatský koridor a svetové prírodné dedičstvo UNESCO Neusiedler See/Fertö.

V riešení pôjde o posilnenie ochrany prírody a krajiny a zároveň vytvorenie podmienok pre diferencované a citlivé využívanie prírodných hodnôt pre zotavenie, turizmus. V návrhu pôjde o zosieťovanie týchto chránených území tak, aby ani v budúcnosti neboli ohrozené.

V severnej časti riešeného územia pozdĺž hraníc preteká rieka Morava a vytvára prírodné pufrové územie medzi rakúskymi obcami a mestom Bratislava. Na juhu sa kontinuálne rozširuje Bratislava a aj susediace obce v Rakúsku tu zaznamenávajú silný rast. V súlade s projektom KOBRA sa tu plánuje ako pufrová zóna zelený pás. Je v diskusii je aj bypass vrátane umelo založeného záplavového územia podľa vzoru Dunajského ostrova. Rakúske obce sa vyjadrujú za zachovania zeleného pásu, a spoločne chcú zabezpečiť jeho právne postavenie.

6. ROZSAH A CHARAKTER RIEŠENÍ PROTIPOVODŇOVEJ OCHRANY

Po povodni v roku 2002 sa protipovodňová ochrana Bratislavy z roku 1965 zvýšila a dobudovala na oboch stranách rieky na tisícročnú vodu. Najviac ohrozeným územím na slovenskej strane je mestská časť Devín na sútoku Dunaja a Moravy.

Hladiny podzemných vôd sú ovplyvňované hladinou Dunaja. Nachádzajú sa tu významné podzemné zdroje pitnej vody.

Na rakúskom území sa v projekte KOBRA zobrazila línia vysokej vody HQ 100 podľa technického stavu v roku 2004. Napriek tomu sú obce Bad Deutsch-Altenburg, Hainburg, Wolfsthal, Berg ako aj Marchegg, Stopfenreuth a Markhof severne od Dunaja obzvlášť ohrozené.

Stavy podzemnej vody, a tým aj ohrozenie vysokou vodou sa zmenili. Pokým južne od Dunaja stúpnu najnižšie stavy spodnej vody, klesnú v severnej časti riešeného územia. Medzičasom sú k dispozícii už aj aktuálnejšie údaje, ktoré budú zapracované v projekte BAUM.

Opatrenia prijaté s povodňovou ochranou menia odtokové pomery vodstva a majú veľkoplošné dôsledky a to ako v smere toku, tak aj v smere proti toku. Spoločné

opatrenia môžu byť oveľa efektívnejšie a môžu zabraňovať neželaným vedľajším efektom. Je potrebná dohoda nie len v rámci regiónu.

Projekt BAUM preverí aj námety vychádzajúce zo štúdie tzv. obtokového kanála ani nie tak z hľadiska technického riešenia, ako skôr z hľadiska krajinárskeho, vplyvov na prírodné danosti, prípadne aj na rekreačné možnosti riešeného územia.

7. DOPRAVNÁ A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Cez územie regiónu prechádzajú všetky európsky najvýznamnejšie koridory – cestný, železničný, vodný i letecký. Tieto koridory ovplyvňujú rozvoj celého územia. Cieľom štúdie bude vytvoriť názor na optimálne napojenie celého riešeného územia na medzinárodné koridory a na čo najvhodnejšie prepojenia pre denné kontakty. Za tým účelom sa ako podklad využijú existujúce práce a analýzy ako je „Dopravný model AT-SK“, ktorý v spolupráci rieši TU Viedeň a STU Bratislava. Okrem toho aj množstvo v minulosti spracovaných dokumentácií, dopravné analýzy a štúdie vykonané v skoršom období (napr. Centrope INAT; Personenverkehrserhebung an den Grenzübergängen der Ostregion, PGO OST a pod.).

Bude potrebné stanoviť rizikové faktory veľkých projektov (napr. diaľnica D4, električka v Petržalke a pod...) na celú dopravnú koncepciu územia.

Z Rakúska na Slovensko sú t.č. 4 cestné prechody, piaty sa plánuje. Pre BAUM-región je dôležitým projektom rýchlostná cesta Marchfeld S8, ktorá sa má realizovať po roku 2016 a ktorá spojí Marchegg s Bratislavou a Viedňou.

Niektoré obce sa cítia byť ohrozené tranzitnou dopravou a chceli by dosiahnuť jej redukciiu v zastavanom území. Na strane druhej je výstavba nových hraničných priechodov plne želateľná pre cezhraničnú verejnú dopravu. Za tým účelom sa navrhnu spoločné koncepty riešenia pre všetky druhy dopravy.

Medzi Slovenskom a Rakúskom sú dve železničné prepojenia a jedno lodné prepojenie.

Marchegger-Ostbahn severne od Dunaja sa prehodnocuje na prestavbu na vytvorenie spojenia na Viedeň a letisko Schwechat s Bratislavou. Železničné prepojenie cez hraničný priechod Marchegg je hlavným spojením medzi Bratislavou a Viedňou a má sa dobudovať a elektrifikovať. Začiatok realizácie je t.č. ešte otvorený, ale najskôr to bude po roku 2016.

Pri rekreačnej doprave je hlavnou témou predovšetkým cezhraničný cykloturizmus. Cyklocesty na rakúskej strane pri Dunaji a k Neusiedlersee sú dobre vybudované. Sú tu ešte niektoré nedostatky, ktoré treba riešiť. Cieľom riešenia štúdie bude zhodnotiť súčasnú sieť cyklotrás, navrhnuť ich previazanosť na oboch stranách hranice a hľadať možnosti ich cezhraničného rozšírenia.

Ako súčasť turistickej dopravy je vhodné uvažovať o turistickej vodnej doprave na rieke Morava, kde sa bude hľadať spoločne vhodná lokalizácia prístavných hrán. Využitie Moravy pre lodnú dopravu môže byť vhodný pre rozvoj regiónu.

Jednotlivé druhy dopravy budú analyzované z pohľadu

- medzinárodného významu
- regionálneho významu (zabezpečenie dostupnosti sídiel vhodným pripojením územia na hlavné dopravné ťahy)
- charakteru sídiel
- špecifických dopravných nárokov (rekreačná doprava, rozvoj menej využívaných foriem dopravy, hraničné priechody).

Cieľom bude zlepšenie využívania verejnej dopravy. Lepšia obslužnosť železničnou dopravou bude spočívať v hľadaní možnosti a reálnosti predĺženia trasy rýchlodráhy Viedeň - Wolfsthal do Bratislavy.

Súčasťou štúdie bude posúdenie existujúcich prepojení zariadeniami technickej infraštruktúry (existujúce kanalizačné napojenie rakúskych obcí na ČOV Vrakuňa) a vytipovanie možných nových spoločných zariadení technickej infraštruktúry v súlade s platnými predpismi oboch štátov.

8. ROZSAH A CHARAKTER POĽNOHOSPODÁRSKEJ VÝROBY

Poľnohospodárstvo má na území BAUM priaznivé podmienky a dlhú tradíciu. Región sa vyznačuje vysokou kvalitou pôdy. Okrem pestovania poľných plodín sú tu vhodné podmienky pre pestovanie viniča na oboch stranách hranice. Špecifikom na slovenskej strane je tradícia pestovania a výroby ríbezľového vína (Devín). Poľnohospodárske plochy sú na oboch stranách hranice vhodné pre poľnohospodársku veľkovýrobu, zásobovanie miest, ale aj pre poľnohospodárstvo orientované na ochranu prírody. Lesné plochy plnia významnú ekologickú a environmentálnu funkciu.

Vo všeobecnosti sa dá konštatovať významný trend v smere regionálneho zhodnocovania poľnohospodárskych produktov. V silnejšej miere treba prepojiť regionálne špeciality s regiónom a taknaštartovať „kulinársky“ turizmus. Kulinárske tematické cesty, alebo miesta by mali okrem zlepšenia hospodárskych podmienok priniesť aj ochranu kultúrnej krajiny.

Poľnohospodárske plochy sú potenciálne ohrozované v dôsledku stále rastúceho rozširovania sa stavebných pozemkov. Najvypuklejšie to je v častiach mesta Bratislavy. Je potrebné stabilizovať výmeru najkvalitnejších pôd a ochranu pôdy uskutočňovať nielen ako ochranu hospodársko-sociálneho potenciálu, ale aj ako súčasť ochrany prírodného a životného prostredia. Treba zhodnotiť ako by mohli byť ochránené vysoko hodnotné pôdy a aké možno očakávať zmeny vo vzťahu k ich dnešnému využitiu.

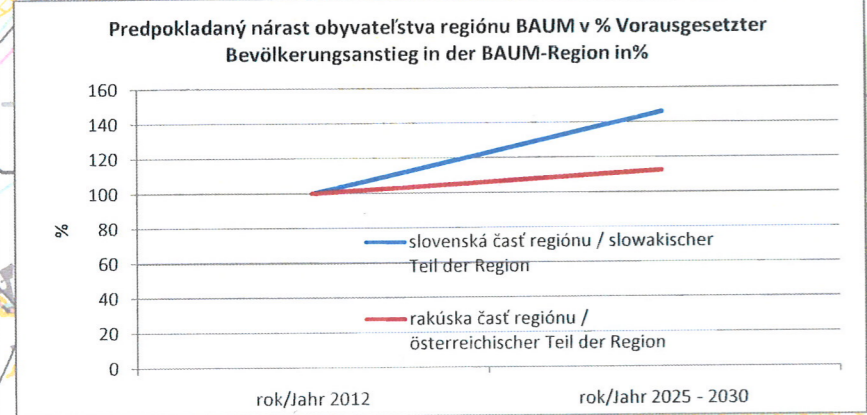
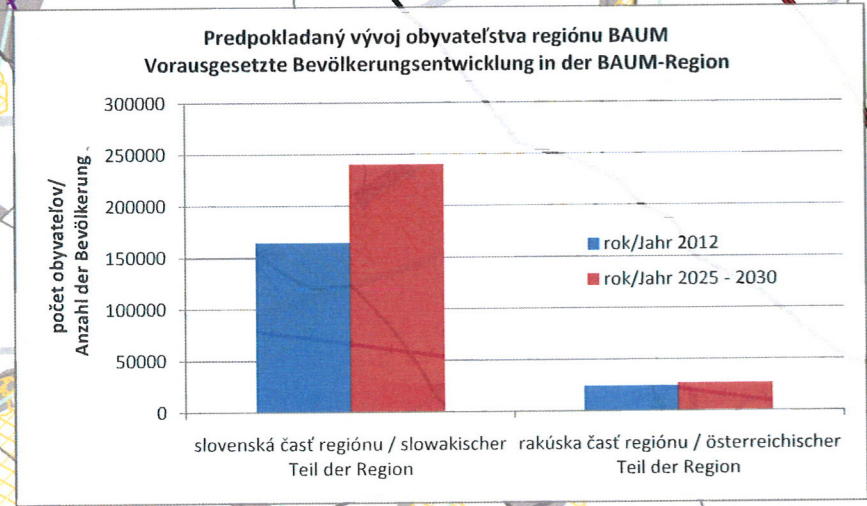
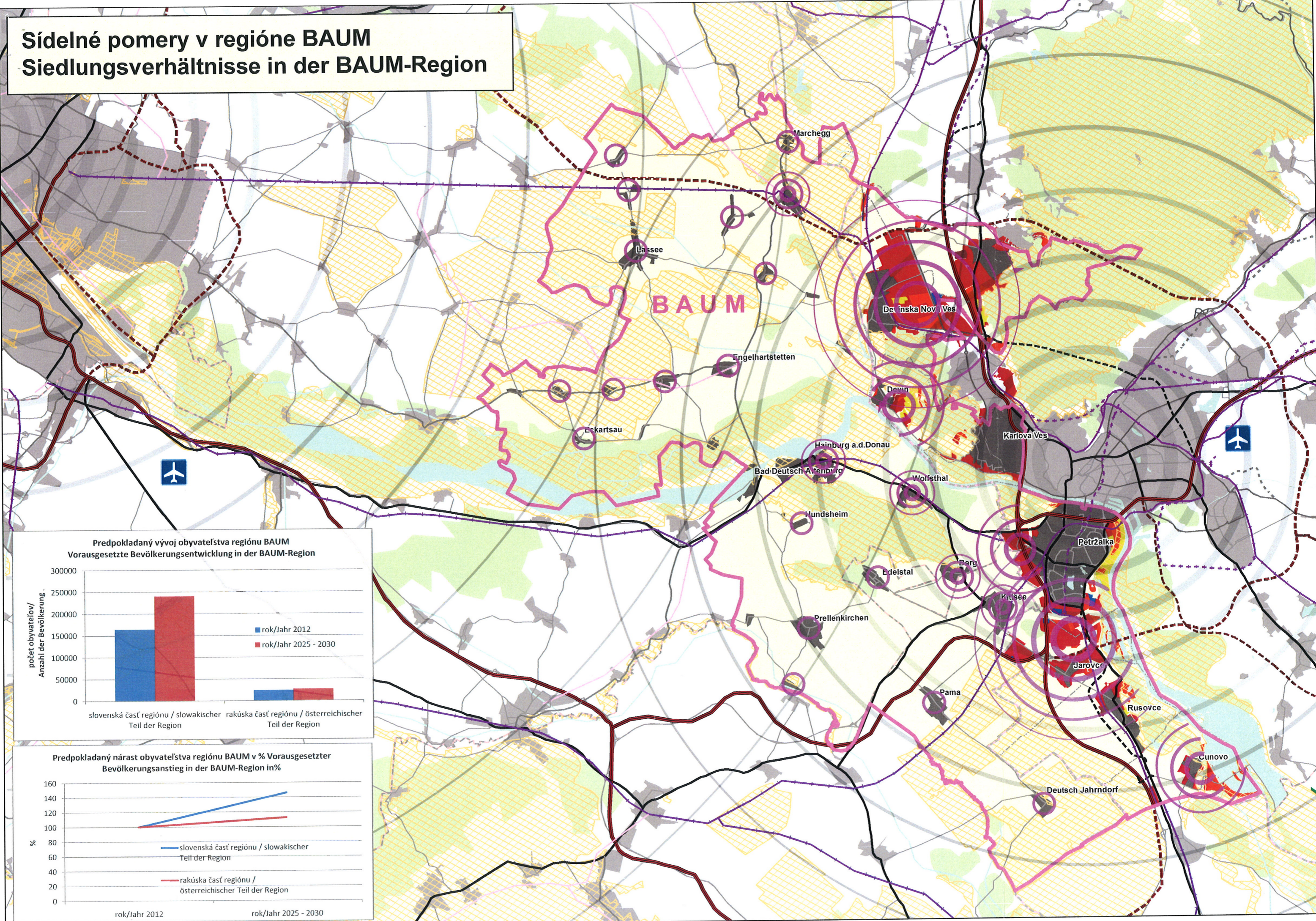
9. POPIS METODICKÉHO PRÍSTUPU K SPRACOVANIU ÚZEMNOPLÁNOVACIEHO PODKLADU

Spracovanie štúdie bude vychádzať zo slovenských právnych predpisov – stavebného zákona a súvisiacej vyhlášky.

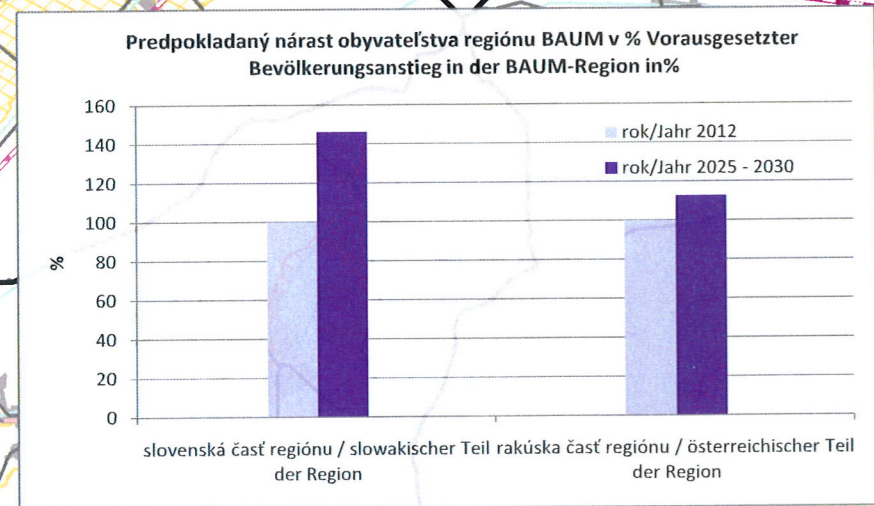
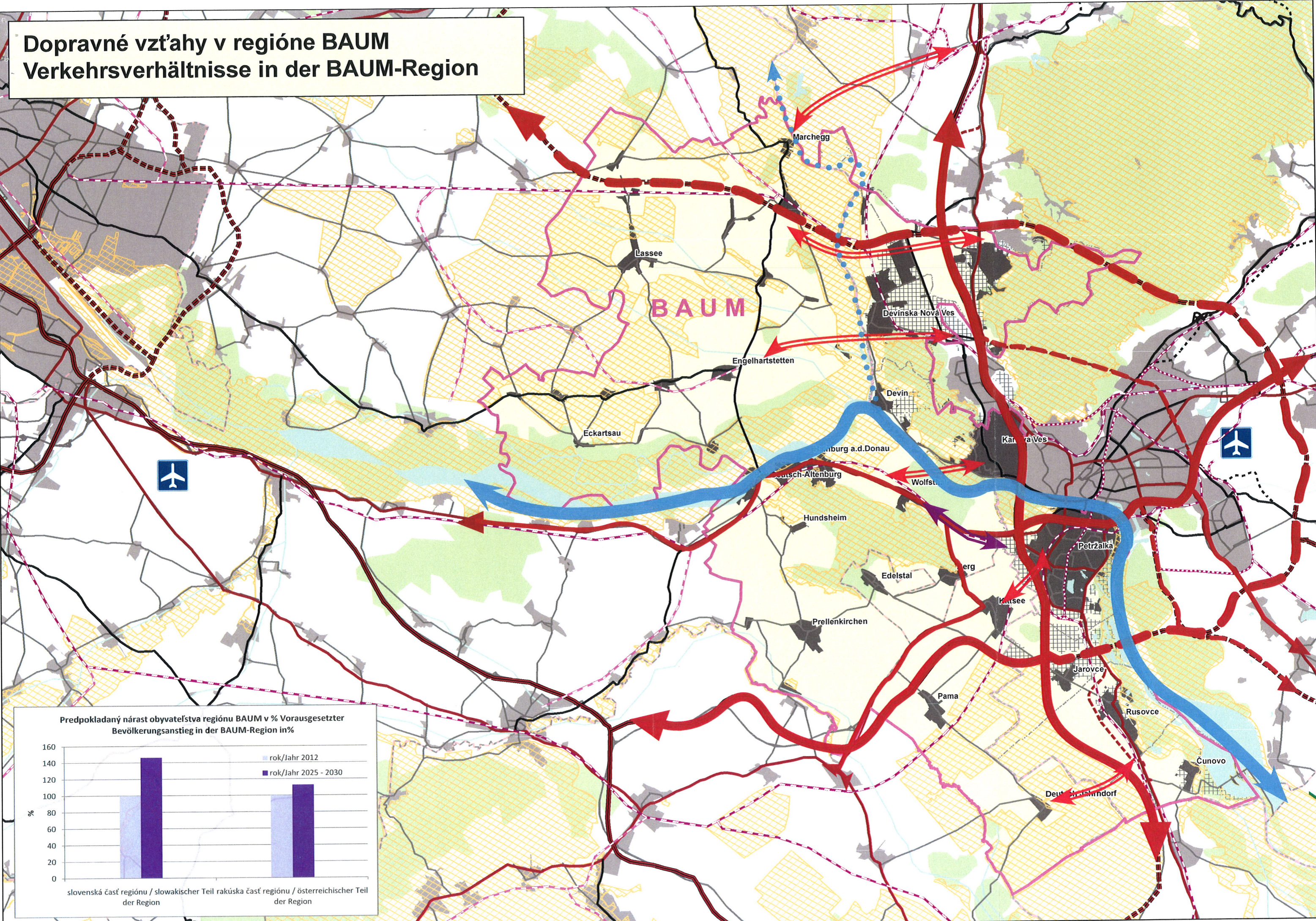
Riešiteľský kolektív je zložený zo slovenských a rakúskych expertov, ktorý budú spoločne vytvárať štúdiu. Štúdia bude mať charakter „bezhraničného dokumentu“. Pri vytváraní štúdie budú experti jednotlivých krajín pri práci komunikovať so zástupcami správnych orgánov, obcami a ostatnými zainteresovanými. Výsledky sa budú spoločne spracovávať do jednotného dokumentu.

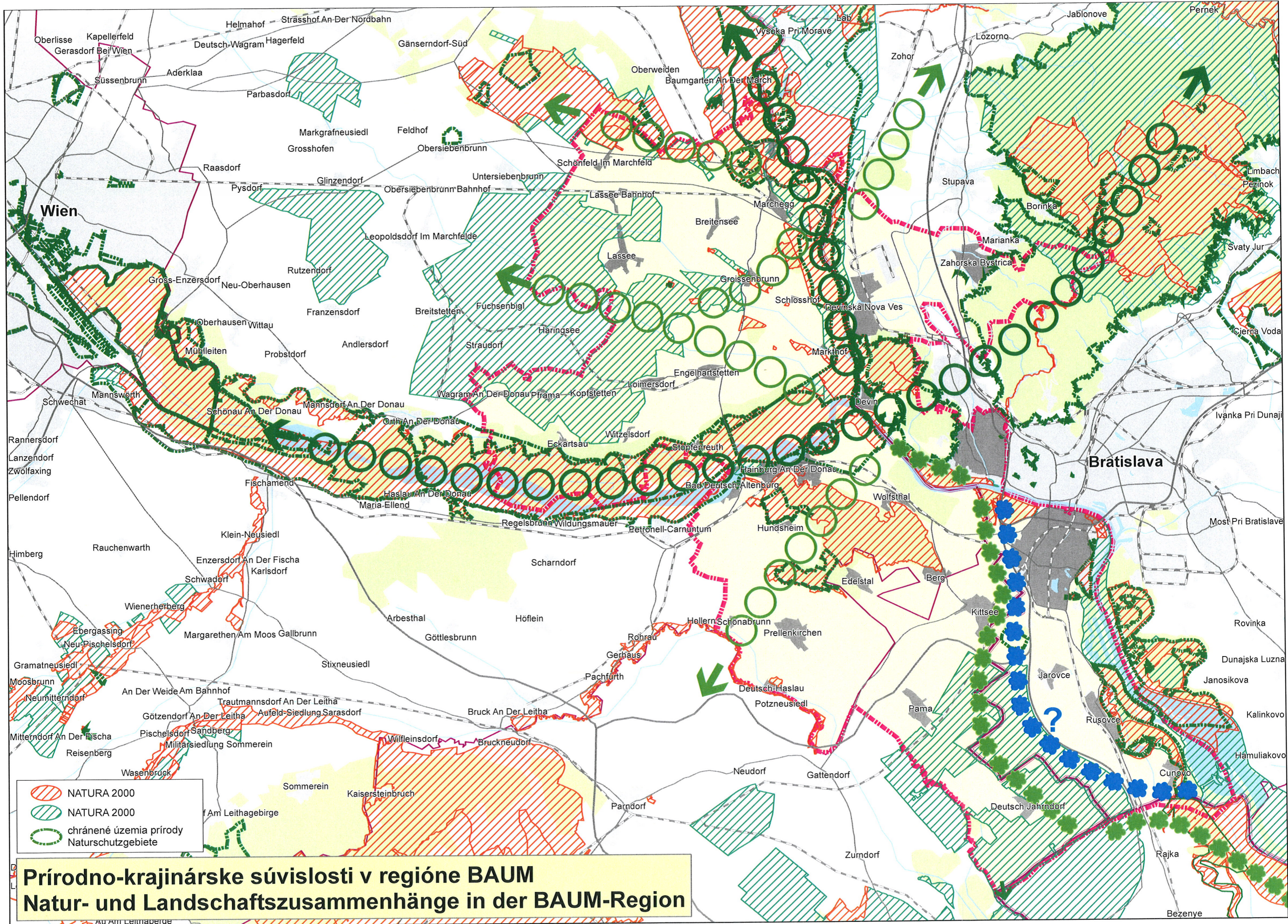
Počas prác na štúdiu sa nadviaže kontakt s práve zhotovovanou priestorovou rozvojovou koncepciou 14 rakúskych obcí.

Sídelné pomery v regióne BAUM Siedlungsverhältnisse in der BAUM-Region

Dopravné vzťahy v regióne BAUM Verkehrsverhältnisse in der BAUM-Region

Prírodno-krajinárske súvislosti v regióne BAUM
Natur- und Landschaftszusammenhänge in der BAUM-Region